

**Birfilaren. Af sällskapet de
gröna bröderna. =Anon=.**
Stockholm, tryckt hos ...

Walberg, Carl Gustaf,

1700-1829 81 A Br.

WALBERG, C. G.

Ex. A

Vitt. 30.

(Pm)

⁰
1700-1829

Stalder
1815

1815

of the ...

fins bland Grevesmøllan

Birfilaren.

Af

Sällskapet de Gröna Bröderna.

STOCKHOLM,
tryckt hos OLOF GRAHN, 1815.

Innehåll:

- 1) Den Jerusalemska Skomakarens syn på tinnarne af Templet en sommarafton.
- 2) Den Israelitiska Guldkalfven.
- 3) Modenas uppkomst.

*Den Jerusalemska Skomakarens syn
på tinnarne af Templet en som-
marafton.*

Jag, före detta skomakare och måstare i det forna, mäktiga Jerusalem, nu mera kringvandrande med låsten på ryggen, blef anno 115 förd af andanom på tinnarne af Jerusalems tempel, och såg der mångahanda tecken och under. Månan hade uppstigit på den vida himlarymden, och dess skimrande klot stod högt öfver cedrarne; stjernorna glittrade ikring honom, lika små perlor i en krona; vindarne hade tystnat och hvilade sig i blommorna; tusende vållukter uppstego från dalarne, och uppfyllde min nåsa med lifgifvande balsam. Ännu flögo dufvor här och der, kuttrande på taken, och philomelen sjöng i cypresslundarna. Då sade anden till mig: "Se! du står på tin-

narne af templet, högst öfver alla byggnader. Allt är stilla, allt tyckes hafva gått till hvila. Endast vaktaren kringvandrar ännu, halfsofvande, de sneda gatorna, och klockan knåpper i tornet. Just nu slår hon 12. Plang! hör slaget! nu instundar andarnes timma. Se! du har kringvandrat många länder, men i din egen födslobygd är du en främling. Jag har föresatt mig att visa dig, hvad människorna i denna stund företaga, att du må se deras fikan och traktan, och deras fåfångliga lefverne." I samma stund blåste han på mig, och mina ögon öppnades. De tjocka murarne blefvo för mig likasom genomskinligt glas, och allting nårmade sig för mina blickar.

Jag kastade först mina blickar på de Storas palats, der rymliga gemak, spegelsatta väggar, skinande af guld, öfverallt prunkade. Sönnen hade ej nalkats dessa boningar. Allt var der ännu i lif och rörelse. I ett af dessa palats såg jag en stor sal, och omkring ett bord sutto oräkneliga gäster. Ett oredigt bulder, — likasom när man stämmer en hop instrument på Kongliga Teatern — låt sig förmärka; der en Generalbas, der en Kammar-

Råds-tenor, der en Borgare-alt, och der en Grefvinnas gnällande qvint. Allt om hvartannat. Man åt och man drack. Vården i stor peruk, bockade sig åt alla sidor. Vårdinnan firades af alla, och man sade henne tusende artiga saker: ån att hon var vacker, och, min Gud! hvilka perlor på halsen! ha! köpta för 600 Dukater, det svår jag, och de milda ögonen, hvilken glans! Hon fröjdade sig högligen öfver allt detta smicker, och ansåg det för rent allvar. Jag kunde ej annat ån häröfver hjertligen le, i synnerhet öfver en ung språtthök, som förklarade henne för den skönaste dam i hela riket, men bar hemligen i bröstfickan hennes karikatur. Mån med stjernor och band sutto öfverst vid bordet. De, tillika med kristallglasen och ljuskronorna, återgåfvo ett förträffligt sken, så att man i hast tyckte sig skåda en hel himmel stjernbestrodd. Främst i högsätet såg jag en frodig, guldbesmidd man, på hvilken allas blickar voro fastade, och hvilken förde högsta ordet. De omkring honom sittande personer öfverhopade honom med fagra tal, men vände sig understundom bort, beto sig i läpparne och skrattade. I ett lönnrum, bredvid den stora salen, såg jag

tvenne betjenter, sysselsatta med tillagandet af en dryck i en butelj. Ha! hvad det skulle smaka den exellenta herrn vid bordet, hviskade den ene. Det här år just en sundhetsdryck, svarade den andre, ett respass till evigheten. Bra starkt bör det vara, så att lif och död må tråtas om honom. Charmant utfunderadt, hviskade den andra, slog ihop händerna och skratade. Jag går, sade den tredje, som nu inkom, för att probera er konst. Emellertid såg jag åt salen åter. Vården tog sitt glas, och proponeerade den höga mannens skål. Alla uppstego, tusende lyckönskningar följde, man hurrade i förtjusning. Under tiden hade betjenten ställt sig bakom hans stol och islagit ett glas af den tillblandade drycken. Då uppsteg den stjernbeströdde mannen, så glad och fryntlig i sin själ, likasom man hade satt en kungakrona på hans hufvud, och i de utsöktaste ordalag tackade alla, och prisade vården för det goda vinet. "I öfvermorgon, ropade han, skola vi återse hvarandra. Varen hos mig välkomna på supé. När klockan slår 12 på natten, skall jag ha den åran, att i mitt eget hus besvara ännu en gång denna eder skål." Dåre! du lig-

ger då redan kall, och alla dessa sockersöta munnar stå öfver din likkista och gapskratta.

Bedröfvad häröfver, vände jag mina ögon från detta tumult, för att fåsta dem på andra föremål, som tilldrogo sig i ett palats på sidan. I det ena rummet sjöng man, i ett annat förbannade man sig sjelf och hela världen, och i det tredje låg en gråtande flicka på knå, och sträckte händerna mot himmelen. I en hast försvann hon, en gammal gubbe visade sig i ett annat rum, och ådrog sig hela min uppmärksamhet. Han råkade penningar, dem han i en fjerding inlade. I dörren stod Satan och log, och när gubben vål vände ryggen till, vips! tog den långfingrade onde anden bort hans kassar ur fjerdingen, under det han åter lade dem på bordet. Så stod den arme mannen, och inlade beståndigt guld och silfver, och hans kistor blevo aldrig fulla. Den giriges ansigte var magert, ögonen insjunkna, händerna förvissnade.

Derefter vände jag mig till en trädgård, som, svagt upplyst af månan, i sin skugga förvarade blomkrukor och bildstoder. En vattenkonst skimrade dunkelt och kastade dagdrop-

par på gräs och blomster. Under en palm satt ett ålskande par hand i hand, svärande hvarandra en evig trohet. Tårar och ömhetsbetygelser felades icke. Kanske, suckade den sköna flickan, lutande sig mot den rörda ynglingens hjerta, och lekande med hans hårlockar, skall du förgåta mig. Ack! människan kan aldrig svara för sitt hjerta och sina känslor. Hvad som för oss i dag synes heligt, gudomligt och skönt, tyckes i morgon hafva antagit ett annat utseende. Du älskar mig i dag, kanske morgondagen skall högt utropa: Laura! Laura! du är förgåten, och din älskare har öfvergifvit dig! Vi kvinnor, antingen af fåfånga eller svaghet, låta så lätt öfvertala oss, att vår kärlek lika ömt och evigt besvaras. Härvid flöt en ström af tårar ned på hennes bleknade kinder, hon suckade och såg ned på jorden, kastade sitt tårfyllda öga på ynglingen, och med en talande blick, en ömmare handtryckning och en djup suck, och slutligen med en ton, som kunde smälta det hårdaste hjerta, utropade hon: William! o! skall eller kan du någonsin förgåta din Laura, som älskar dig så ömt? Aldrig, aldrig, suckade ynglingen. Förr, tillade han, skall det

ta hjerta rifvas ur bröstet, och jag skall trampa det under mina fötter, ån min kärlek skall kallna. Kanske är jag dig icke värd; o! jag skall söka att höja mig opp till dig, och blifva allt mera ådel och dygdig. Skulle du tvifla på min kärlek? o! så tro då, att denna himmel öfver oss är ett helfvete, der onda andar helsa oss ur molnen; så tro, att denna mark hvaruppå vi stå, är ett brusande haf, och att denna hand, som trycker den, är förvissad — nej evigt din!

Efter en lång tystnad började den sköna ett helt annat talämne. Ack! hvad jag är öfverjordiskt lycklig! sade hon. Önskansvärdt vore, att hela vårt slägte i denna stund kunde såga detsamma. Huru många med förkrossade och förskjutna hjertan, huru många bedröfvade anleten sitta icke måhända på denna stund under den fria himmeln, som vi, och ingen öm vän hör deras klagan, och deltar deruti! Ack! jag känner en oro härvid i min själ, jag minnes i denna stund en hel olycklig familj, som — — — Ack William! hvi har jag ej blifvit rik för att kunna dela med mina likar mitt goda? Hvilken familj? hvilka hjertan behöfva bistånd och tröst? svarade ynglingen. Hyarföre har

Laura förteगत det för mig? "Ack! det är en familj i förstaden, öfvergifven och blottställd, utan utsigt för sin bergning." Vålgörandet gör dig dubbelt skönare, se här! tag, sade han, i det han upplög sin börs, och gif dem allt, allt.

Rörd af detta ömma samtal, grep jag efter min nåsduk, för att aftorka några tårar, och förargade mig riktigt öfver den tviflande sköna. Under många återförnyade försåkringar om evig trohet åtskiljdes de, och flickan satte sig åter på bänken. Knappt hade en half timme förflutit, förrån det knackade på en bakport; glådtig sprang hon upp för att öppna den, och se, en man i glänsande uniform inträdde. Ah! så träffas vi då åter, utropade han, i det han kysste och omfamnade henne. Huru länge har jag ej väntat! Ändtligen slog den efterlångtade timmen, och jag hastade till ditt möte.

Månan gömde sig nu i molnen, vinden började susa hemskt i de högstammiga träden, de ålskande ingingo i en grotta, och redan började regndroppar smattra på löfven. Jag kunde ej mer redigt skönja föremålen. Klockan slog två, en djup sömn bemåktigade sig min

kropp, och om morgonen vaknade jag åter, då allt syntes mig som en dröm, och när jag såg mig omkring, var jag ej mer i Jerusalem, utan i staden Mecca, omgifven af Turkar och Armenianer.

I fall en dylik andesyn skulle med mig åter inträffa, så skall jag ej underlåta att meddela den åt verlden, i hopp att då mera fullständigt ån nu, kunna framställa den i sitt sammanhang.

Den Israelitiske Guldhalfven.

Att Judarne i flera tider, framför alla andra metaller, högst älskat guld, derom förmåla många anekdoter och historier, liksom deras vinningslystnad ofta blifvit förlöjligad på teatern. Men jag håller före, om så är nemligen, att en del af dem varit gulddragare och guldmynor, och somlige guldkalfvar, t. ex. skinande såsom guld, — att, om man skall älska några metaller, böra väl guld och silfver framför de öfriga föredragas. Jag kan aldrig nog förundra mig öfver Spartanerna, som endast brukade jernmynt. En sådan vara kom åtminstone aldrig öfver deras egna landamåren, och jag gissar, att i ett sådant rike skulle svårligen några kornjudar trifvas. Man ser af Judarnes historia, huru högt de skattade guld. I berättelsen om deras stads förstöring förmåles, att någre af dem spisade dukater; om de voro förfalskade, så kallade spelpengar, känner man icke, nog af: den olycksaliga hungern efter guld är nog samt bland dem bekant. Ån vid utgången ur Egypten, togo de då icke med sig alla sorter guld- och silfverkårl? Jag börjar härvid gissa, att Egyptiernas finanser efter denna be-

tan ej kommo att stå på några synnerligen goda fötter. Tänk, om några Judar nu för tiden finge ett dylikt infall, t. ex. i Tyskland, och ett tu tre vandrade bort med Hamburger bank till Asien, huru många bankrotter, huru mycken jemmer och bedröfvelse! Dock, de fleste Judar hafva icke varit en Judas med pungen, som för 30 silfpenningar förrådde Christus, och minst denna tidens. — Israeliterne hafva alltid haft god handels-esprit. Under Salomos tid var må hånda deras handelsväg på sin högsta point, så att silfver aktades såsom stenar, och cederträd såsom mulbärsträd i dalarne. Men är detta inledning till berättelsen om Guldkalfven? Så är det med våra skribenter. Redan i andra raden taga de afsked från sitt ämne, och flyga liksom förtorkadt löf kring alla fält, eller uppgå såsom rök i luften, hvilken i början hvirflar så skönt mot den öppna rymden, men efter några minuter sprider sig omkring, och skönjes icke mer. Nå! framdragom då vår Guldkalf utan att tillbedja honom.

Denna kalf har sysselsatt mångens hjerna, och den frågan har ofta blifvit framkastad: Hvarföre Judarne, i fall de älskade hellre att

vara afgudadyrkare ån Guds sanna tillbedjare, hyllade en kalf, och hvarför icke hellre en levande ån en af guld? Bland alla slag af idolatrie är väl intet löjligare ån dyrkandet af fånaden. När man nu reflekterar öfver deras Guds egenskaper (kalfven menar jag), så kan man ej draga någon annan conclusion deraf, ån att det var sjelfva dumheten och narraktigheten, som af dem blef dyrkad. Det enda man kunde tillägga år, att det var en outbildad dumhet, en ånnu icke fullvuxen narrhet, för hvilken de knåfölo, ty det var en kalf.

Men hvarföre han, pro secundo, skulle vara af klart guld, den frågan blir värre att upplösa. På sätt och vis hade ej kalfven varit deras egen, utan en Egyptisk present, ungefär som Konungar gifva utrikes ministrar vid deras afskedsaudiens, ty den var sammangjuten af det guld Israeliterne ur det fiendtliga landet medtagit. För att försöka besvara den ofvanstående framkastade frågan, vill jag häröfver göra följande reflexioner:

1:o Höra till begrepp af ett öfverväsande vissa egenskaper, som berättiga det till åra och

dyrkan. Bland dessa är t. ex. oförgånglighet. Nu vet man, att bland alla bekanta metaller, är guld det varaktigast, och om man 1000 år förvarar det i den unknaste källare, tager det ingen skada. Man ser således att en guldkalfs föredragande framför en af tråd eller sten hade sina 24 och en half raisoner, och att en lefvande minst varit passande, ty dels vid påkommande hunger i öknen, kunde Judarne hafva gjort med sin skapare, liksom franske physici påstå om mjölmasken, nemligen uppåtit sin egen gud, dels kunde, i brist på lifmedici, hans höghets lif plötsligen omkommit.

2:o Känner hvar och en af fysiken eller erfarenheten (kanske ej grosshandlare, som förgylla vagnar och gemak den första dagen, finna sina kassor tomma den andra, och spela bankrott den tredje), att guld är den tyngsta metall. Nu vet man äfven, hvilket redbart värde man sätter på ett djurs vig. Huru mycket väger han? såga Engelmännens, om den eller den mannen. Det är allmänt bekant att oxen skattas efter vigten: så gjorde Ebräerne med sin gud. Presternas smörbukar hafva i alla tider varit ett kännemärke på goda pastorat,

en kalfs vigt ett kännetecken till hans vålde, makt och herrlighet. Vidare kan man, likasom i en spegel, skåda hvilken effekt denna guldkaif skulle åstadkomma för ögat. Hvarföre är solen så skön, om ej emedan hon närmast liknar en guldkaif? Vål är ej allt guld som glimmar, det kunna vi af dagliga erfarenheten låra, såsom genom våra tidens förgyllda seder och klåder, men det åkta guldets har alltid haft en ovansklig glans. Åfven till ett öfvervåsendes yttre form hörer prakten och skönheten.

Derföre är det, exempelvis sadgt, utan jemförelse med kaifven, en regents pligt att föra en lysande hofstat, ty derigenom ingifver han den dummare hopen, som dömmar allt efter tingens yta, vördnad och beundran. Man ser åfven hvad ståtlig verkan denna guldkaif hade på Israeliterna. De dansade omkring honom. Den högsta yttring af glädje är ett visst slån-gande och affekterande med armar, ben och nacke, jemte utpladdrandet af en hop nonsens, likasom den högsta yttring af smårta är den att afslita sig håret, bortrycka knapparna ur rocken och sätta sig i spiseln med säck öfver hufvudet.

vudet. Man ser således Israeliterna vid detta tillfälle i sin högsta potens af glädje. En besynnerlig kontrast uppstår härvid, då man betänker, att de häruti voro på det mesta bedrefna, under det Moses på Sinai erhöåll lagens taf-
lor. På ena sidan det djupaste mörker, och på den andra uppenbarelsens ljus, som föraktades.

Kalfven fick slutligen den ändalykt han förtjenat. Genom kemisk process blef han förvandlad till ett slags guldtinctur, som gafs Israeliterna att dricka. Huru denna gulddryck bekom dem, vet jag icke, men från den dagen kan man riktigt påstå att de blefvo invertes förgyllda. Det var lycka, att ingen sniken Arabisk stam då för tiden ströfvade omkring, ty Israeliterne kunde hafva fått erfara samma öde, som Vargen, tror jag, i Münchhausen, i det de blifvit in- och utvända, och derigenom hela förgyllningen gått förlorad.

Om Modenas uppkomst.

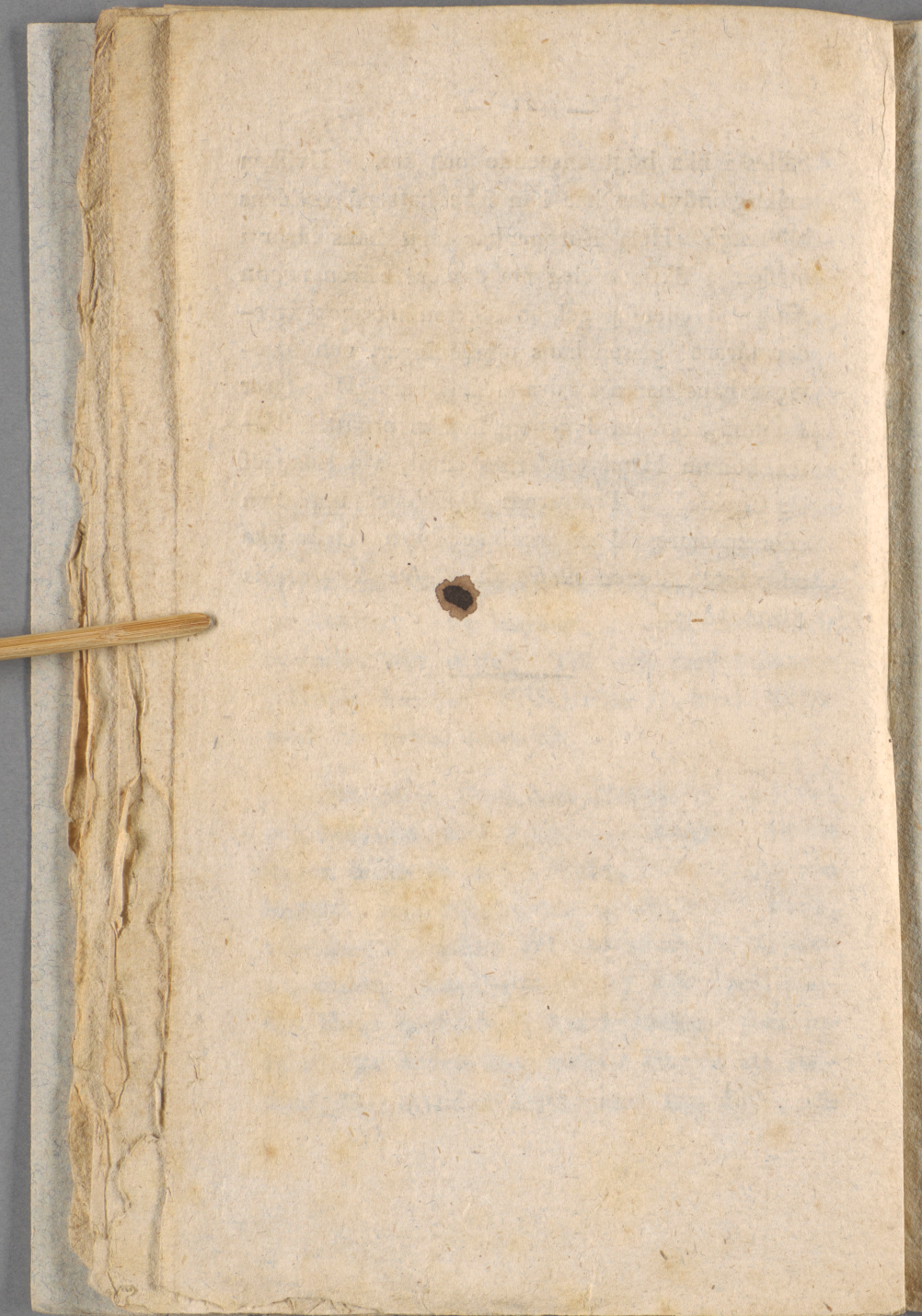
Att våra mod till det mesta härleda sig från Paris, vet hvar och en, som någorlunda följt med sin tid; men hvarifrån Pariserboarne allra först hämtat sina, derpå torde mången ej vara rätt klok. Ingen är, som ej, åtminstone sedan sina barnår, hört Jerusalems Skomakare omtalas, likasom ingen lårer neka, att han är den äldste älderman i Skomakarskrået, och såsom äldst, den klokaste och mest konstförfarne måstare sedan verdens skapelse. Hvarföre han emellertid fått det straffet att kringvandra, vet jag ej, om icke derför, emedan han är skomakare, och sjelf gör sina skor, och således utan svårighet kan uthårda de strängaste marcher. Få torde dock kunna gissa, att denne märkvärdige man är modenas uppfinnare. Se här om följande Anekdot: Det hände sig nemligen, likasom i sagan om Kants byxor, att det välloflige Skomakare-embetet i Paris samfällt beslöt, att åt den stora Filosofen Voltaire föråra ett honorarium af ett par nya visitskor, i anseende till hans visade beskydd emot dem. Deras hjernor bråkade med att uppfinna någon ny modern form, på det att de tillämnade skor-

na — likasom hans filosofi — måtte framte något nytt mod, vårdt den stora världens efterföljd. Nu tilldrog det sig, att vid samma tid Jerusalems måstare åfven dit anlände. Ryktet härom spridde sig genast ikring alla kanter. Man samlades på herrberget, dit åfven deras fromme ålderman inbjöds. Endast han kunde nu rädda deras åra, och uppgifva förslag till en ny form. Detta skedde. I stället för de förut brukade, efter foten välformade skor, uppfans ett alldeles nytt slag af skobonader, helt nåtta, sirliga och trånga. Frammantill voro tre — — — tums långa spetsar, i likhet med den Voltairska filosofien, som började med finurligt framställda, spetsfundiga uppställningar. Pråktiga skospånnen, med glasperlor försedda, prydde de hopknipta skoremarna. I förtjusning häröfver ropade hela det hedervårda skräet: hurra! och efter den tiden erhöll Jerusalems Skomakare den högsta ära och beundran. Nu upptäckte han för dem, att detta mod varit lika gammalt med verden. Det vore endast nytt för deras tidevarf. Under sina vandringar hade han tagit i ögonsigte (liksom, i parentes sagdt, damerna bruka på Norrebro och Kungsträdgården, och Potentater vid stora mån-

stringar) alla Nationers olika bruk, klådsel och seder, och hade härigenom förskaffat sig en otöslig källa till nya moders förändrande. Ryktet om allt detta spridde sig åndtligen till andra skråbröder, och måstare af alla professioner skyndade sig att af hans mun höra vishetens orakel. Efter en tidrymd af 5 dagar hade Paris lagt sig till nya moder, så i klådsel som lefnad. Allt fick ett nytt lif. En likasom ny, på 5 nätter och dagar, frambragt verld (Gud skapade på 6 dagar) skimrade på de vidsträckta gatorna. Stångpiskor och stjuvkjortlar, höga klackar, flaka barmar, — dock ho förmår beskrifva allt detta? Till och med kuskarne (likasom hos oss till Jul eller Nyåret) blefvo med nya pelsar försedde.

Jerusalems Skomakare blef offentligen krönt och hans bild insatt i Musernas tempel. Skulle någon önska se hans porträtt, torde någon god imitatör, som hämtat sin skicklighet i Paris, vördsamt framställa det vid 1816 års Målare-expedition. Emellertid fick ej den store mannen länge qvardröja i hufvudstaden. Den inre oroliga anden dref honom åter ut att vandra. Men stundom återkommer han ännu, och

hålles i lika högt anseende och ära. Hvilken måktig inflytelse har han icke haft på världens bildning! Hela Europa har tagit hans läror i moden. Sköna, eleganta damer! offren någon gång vid eder spegel en tacksamhetssuck åt eder lärare! prisen hans uppfinningar, och förevigen hans namn i edra medaljoner! De segrar J vunnit, hafven J genom honom ernått. Sätten honom bland Gudarnes antal, vid sidan af en Cupido! J Teatrarnes Dansöser! upphöjen eder måstare till skyarna! se, huru vig är icke eder fot! — men skon? ah! *Lefve Jerusalems Skomakare!!*

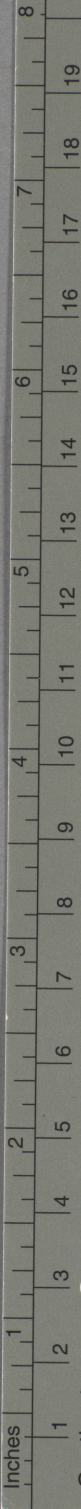

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

